1893 - 1963
70-ИЙ РІК ВИДАННЯ І СЛУЖБИ СВОЄМУ НАРОДОВІ ТА ПРАВДІ

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: "SVOBODA", 81-83 GRAND ST. JERSEY CITY 3, N. J. HEnderson 4-0237 HEnderson 4-0807 УНСоюз: HEnderson 5-8740 — Тел.: з Ню Йорку: — BArcly 7-4125 УНСоюз: BArcly 7-5337

РІК LXX. Ч. 103. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 1-го ЧЕРВНЯ (JUNE) 1963 15 ЦЕНТІВ — 15 CENTS TWO SECTIONS (SECTION I) No. 103. VOL. LXX.

АМЕРИКАНСЬКИЙ НАРІД ВШАНОВУЄ СВОЇХ ПОЛЯГЛИХ В ДЕНЬ ПАМ'ЯТІ

Вашингтон. — Американський нарід в дні 30-го травня вшановував своїх поляглих героїв в обороні ЗДА та всього світу. З того приводу відбувалися в усіх місцевостях ЗДА та в численних містах за кордоном, де стоять збройні сили цієї країни або де перебувають в більшому числі американські громадяни, військові паради, богослужби, походи з військовими оркестрами та пострілами з гармат. На Національному цвинтарі в Арлінгтоні, Вірджінія, президент Кеннеді склав вінок перед Могилою Невідомих Вояків. З ним був голова Об'єднаних Шефів Штабу генерал Максвелл Д. Тейлор, який виголосив промову, закликаючи американців „зустрічати серйозні проблеми теперішньої доби спокійно, із правдивою свідомістю відповідальности". Президент був присутній на коротенькій церемонії при Могилі Невідомих Вояків. Генерал Тейлор порушив в своїй промові справу атомової війни та війну партизантку в Південному В'єтнамі, де вже згинуло 38 американців внаслідок ворожої воєнної акції. Генерал Тейлор заявив, що в добу атомової зброї не можна дозволити собі на „чутливі вияви". Тепер, казав шеф Об'єднаних Шефів Штабу, ЗДА є „провідною країною в тому затривоженому світі, який мусить зустрічати серйозні проблеми спокійно і з правдивою свідомістю відповідальности". Тейлор натякнув і на війну, яку ворог веде звичайною зброєю у В'єтнамі, і яка може вибухнути в „багатьох місцях світу". Мільйони американців вшанували пам'ять поляглих своїх героїв на всіх полях битви. І так віце - президент Линдон Б. Джансон, промовляючи в славному місті Геттисбургу, Па., заявив, що в пошану тих героїв, які згинули 100 років тому в громадянській війні і чорні і білі сучасники повинні співпрацювати згідно із законами. Він сказав у своїй промові: „Сто років тому ми звільнили невольника. Сто років пізніше него залишається в кайданах кольору своєї шкіри". На думку Джансона час не зможе розв'язати цієї проблеми, і тому не можна закликати до самої тільки терпеливости. Коли американці хочуть виконати свою ролю великого народу між цивілізованими державами, то мусять розв'язати тепер цю важливу проблему, що стоїть перед ними. „Наша країна знайшла свою душу 100 років тому в Геттисбургу 100 років тому. Не смісмо втратити цієї душі тепер на пробоєвищі ненависти". В Ню Йорку відбулася парада військових ветеранів, які машерували по Надбережній вулиці від 72-ої то 95-ої вулиці. Параду відбирав ген.-майор Джан Гейден при 89-ій вулиці. В параді брали участь ветерани еспансько - американської війни, першої і другої світових воєн та війни в Уреї. Богослужба відбулася перед пам'ятником Вояків і Моряків при 89-ій вулиці. В Лондоні члени Американського Легіону склали вінок під пам'ятником американських летунів. Військовий аташе при амбасаді ЗДА в Лондоні склав вінок перед пам'ятником Лінкольна на площі перед парляментом. Подібно відзначали американці пам'ять своїх поляглих в інших столицях вільних країн.

Конгрес прийняв закон про рівну платню для чоловіків і жінок

Вашингтон. — 29-го травня Конгрес прийняв урядовий законопроєкт про те, щоб жінки діставали таку саму платню як чоловіки, коли вони виконують таку саму працю. Закон цей післали до підпису Президента, який його напевно підпише. Цей законопроєкт був дебатований в Конгресі вже в попередніх роках, але і Сенат і Палата ухвалювали цей проєкт в різних редакціях, і тому не був схвалений повним Конгресом. Між затрудненими є коло 25 мільйонів жінок. Але не знати, скільки з них скористає з нового закону, бо частина жінок - робітниць вже користає із закону 1938-го року, який реґулює платні і число годин для жінок - робітниць.

Пропонують збільшити вкладки до соціяльного забезпечення

Вашингтон. — Голова Палатної Комісії Способів і Засобів конгресмен Вілбур Д. Міллс плянує побільшити вкладки до соціяльного забезпечення тим способом, що оподаткуванні підлягала б заробітна сума до $5.400, замість дотеперішніх $4.800. Дехто гадає, що пропозиція конгресмена Міллса може пошкодити урядовому законопроєктові про медичну опіку над старшими особами в рамках соціяльного забезпечення. Інші гадають, що проєкт Міллса допоможе урядовій пропозиції про медичну опіку над старшими. В цій справі мають відбутися пересилухання, в яких обговорюватимуть проєкт Міллса. В дійсності сам Міллс є проти урядового проєкту про опіку над старшими.

У недузі Папи, після деякої поправи, — знову погіршення

Рим. — У затяжній важкій недузі Папи Івана XXIII наступила в минулий четвер 30-го травня ц. р. деяка поправа. Папа перевів спокійно ніч і почувався вранці краще та сильніше. Нехтуючи вказівками лікарів — Папа підвівся з постелі і перейшов яку пів години у фотелі. Він прийняв знову — як щодня — державного секретаря Ватикану, кардинала Амлето Ціконіяні на довший авдієнції. За доказ покращання здоров'я Папи вважали — від'їзд його приватного лікаря, проф. Антонія Гаспарріні до Больонії. Сам Гаспарріні напевне не від'їхав би, як би була безпосередня загроза катастрофи. Сам проф. Гаспарріні потвердив перед своїм від'їздом, що Папа почувається краще „при чому пояснив, що Папа „має залізну конституцію і залізну волю". Проте одначе проф. Гаспарріні, як і довгий новий комунікат з Ватикану нічого не натякали на можливість видужання Папи та промовчували дуже важливий момент: кормлення Папи дожильно, впорскуванням, бо лікарі лякалися, що нормальне харчування може спричинити нову внутрішню кровотечу. Сам Папа буцім-то висловив надію, що зможе перевести до кінця Вселенський Собор, який почне свою другу сесію у вересні ц. р., але водночас заявив проф. Гаспарріні: „Не журіться мною, мої клунки спаковані і я готовий до дороги". У згаданому Ватиканському комунікаті наводилось деякі вийняткі з пречисленних депеш і листів, що з цілого світу наспівають до Ватикану у зв'язку з недугою Папи. В останній хвилині, в п'ятницю вранці, наспіла вістка про нове погіршення в недузі Папи.

Президент підписав закон про висоту федеральної заборгованости

Вашингтон. — 29-го травня президент Кеннеді підписав закон, згідно з яким висоту федеральної заборгованости збільшується з $305 більйонів до $307-ох більйонів. Підписання сталося того дня, коли федеральна скарбниця мусіла б була в найближчому дні позичати гроші, немаючи на це закону. Федеральна заборгованість мусить переступити ще в травні ц.р. число $305 більйонів. Та до 1-го липня ц. р. треба буде збільшити висоту федеральної заборгованости до $309 більйонів, бо федеральний дефіцит цього року має виносити більше, як передбачалося минулого року при ухвалюванні бюджету. Уряд просить Конгрес про збільшення висоти федеральної заборгованости до $320 більйонів, щоб могти позичати гроші в періоді від вересня 1963 до кінця червня 1964.

Комісія Атомової Енергії опублікувала математичну студію д-ра В. Петришина

Ню Йорк. — Центр Комісії Атомової Енергії для вичисляльної і прикладної математики та Інститут Математичних Наук ім. Куранта при нюйоркському університеті опублікували в травні ц. р. нову 90-сторінкову математичну працю д-ра Володимира Петришина під наголовком „Проблема власних чисел і елементів задачі Tu-RSu = 0 з необграниченими і несиметричними операторами T і S". В своїй студії В. Петришин розробив загальну теорію власних чисел і елементів повищої задачі для лінійних, необграничених і несиметричних операторів T і S в комплексному і реальному просторах Гілберта з точки погляду їх існування, властивостей і їх приблизного обчислення. Праця складається з чотирьох частин і є поширенням теорії цілого ряду математиків, в тому числі таких українців як Костарчук, Красносельський, Мартинюк, Польський і Самокіш. В першій частині праці є розроблена теорія т. зв. К-позитивних операторів, яку використовується в другій частині для доказу існування власних чисел і елементів і їх властивостей. В третій частині доказується прикладність узагальненої методи моментів, а в четвертій дається теоретичну основу новій ітеративній методі для розв'язки цієї задачі.

Вшанування проф. К. А. Меннінґа, зустріч з проф. Вол. Кубійовичем, відслонення хреста Поляглим у Ґлен Спей цієї суботи і неділі

Ню Йорк. — Цієї суботи і неділі відбудеться в цій метрополії ряд імпрез і зустрічей. В суботу, 1-го червня, Наукове Т-во ім. Шевченка та вся Громада вшанують одного із найбільш заслужених для української народу американців, проф. Кларенса А. Меннінґа, у його 70-річчя, влаштовуючи з цієї нагоди наукову конференцію та прийняття, що відбудуться огод. 4:30 по полудні в приміщеннях Українського Інституту Америки при 79-ій вулиці і 5-ій евню. Негайно після того, о год. 7:30 вечорі, відбудеться в приміщеннях Народного Дому при 2-ій евню зустріч громадянства з проф. д-ром Володимиром Кубійовичем, головним редактором Енциклопедії Українознавства. Ці імпрези попередять заповіджені на год. 3-тю після полудня наради Комісії Ювілейних Публікацій Комітету Пам'ятника Шевченкові, Президія якого також матиме свої наради в понеділок, 3-го червня. На неділю, 2-го червня, крім ряду інших імпрез, заповіджене святочне відслонення хреста на могилі - пам'ятнику Поляглим на оселі „Верховина" в Ґлен Спей.

В Іст Четгем відбудеться урочистість передачі прапору Чорноморської Фльоти пластовим куреням „Чорноморців"

Ню Йорк. — Генерал-полковник Олександер Загродський, Уповноважений Військового Ресорту Виконного Органу Української Національної Ради на Америку дав згоду на те, щоб Пласт вишивав на пластових човнах у місці, встановленому морськими звичаями — прапор Чорноморської Фльоти. Церемонія вручення Прапору Чорноморської Фльоти, що його перебрав як пранопоносець 25 Курінь УСП „Чорноморці", відбудеться в неділю 2 червня в пластовому таборі в Іст Четгем, куди виїжджає ціла Нюйоркська Станиця, щоб відзначити там свято Патрона Українського Пласту св. Юра та День Весни. Старшопластунський і сеньйорський Курені „Чорноморців" продовжують на еміграції свою спеціяльну ділянку діяльности, започатковану ще в Україні: ведуть пластунські заняття на воді, вивчають знання моря і водних шляхів для України та плекають традицію Української Фльоти.

Совєти, мабуть, приготовляють нову серію ядрових детонацій

Москва. — Державний секретар Дін Раск виявив на своїй пресовій конференції в середу 29 травня ц. р., що два тижні тому він запрошував совєтського амбасадора Анатолеві Добриніну підписання договору, що заборонив би всі ядрові детонації в повітрі і під водою, з лишенням права щодо детонацій під землею, але Добринін не показав ніякого зацікавлення тим проєктом. Дін Раск висловив переконання, що Совєти приготовляються до нової серії ядрових експериментів і тому не хочуть взяти ніякого порозуміння в цій справі. Ото ж ствердив він, Женевські переговори про підписання атомового договору розбиваються не об те, щоб американського Сенату ратифікувати такий договір, а об неохіть Совєтського Союзу підписати його. Державний секретар заявив, що ЗДА будуть намагатися й надалі зберігати цю справу „живою", але водночас заперечив, наче б ЗДА брали на увагу зустріч през. Кеннеді й Хрущова, поки нема порозуміння в справі ядрових детонацій. Коментатори добавляють, що Британія рада би перевести нову конференцію „на вершинах" і без попереднього порозуміння з Москвою в будь-якій міжнародній справі. За другу причину, чому Москва не хоче миритися в справі атомових експериментів, Дін Раск вважає недалеку „ідеологічну" конференцію большевиків з китайськими комуністами. Москва ніби не хоче давати нового доказу на „співіснування" з Заходом в часі гострого спору з комуністичним Китаєм.

Британія і СССР вистосували спільний заклик щодо замирення в Ляосі

Лондон.— Британія і СССР, як спонзори минулорічної конференції в Женеві, що затвердила незалежність, неподільність і невтральність Ляосу, звернулись до ляоського прем'єра Суванни Фуми, лідера невтрального ляоського табору, щоб привернути в Ляосі „мир, згоду і точну невтральність". Відносини в Ляосі раптово погіршились і загрозили вибухом нової громадянської війни, що могла втягнути у війну й чужі великі держави. в минулому місяці, коли-то комуністичне військо табору Патет Ляо заатакувало військо невтрального уряду та здобуло від нього кілька місцевостей. Дипломатична інтервенція збоку Британії і СССР пришла внаслідку звіту, що його офіційно надіслала Лондонові і Москві Міжнародна Контрольна Комісія, покликана до життя згаданою Женевською конференцією. У тому звіті тавруються комуністи, як винуватців нової кризи. Британія і СССР вимагають у своєму зверненні, щоб негайно знову зійшлись всі три партнери невтрального уряду — комуністи, невтралісти і праві — для вирівнання розбіжностей. Трудність у скликанні такої конференції у тому, що князь Суфанновонг, лідер комуністичного табору, не хоче приїхати ані до столиці краю Вієнціяну, ані до резиденції короля Ляосу Люанґ Прабанґу, тільки вимагає, щоб інші прибули на затяту комуністами територію.

У совєтській військовій верхівці „чистка" внаслідку процесу Пеньковського

Москва. — Шефа совєтської артилерії, маршала Сергея С. Варенцова, понизили у військовому ступні і перенесли на нижче становище внаслідку процесу проти Олега Пеньковського, що його судили 11 травня ц.р. і в кілька днів потім розстріляли за шпигунську роботу в користь Британії і ЗДА. Маршала Варенцова покарали за те, що він боронив Пеньковського, коли його звільнено з армії після того, як він, Пеньковський, був асистентом військового аташе в Анкарі. Варенцов допоміг теж Пеньковському дістати становище заступника голови закордонного відділу в державній Комісії для координації наукових дослідів, що є насправді керівним органом для ракетної і іншої новітньої зброї в СССР. Разом із Варенцовом покарано генерала Позовського і полковників В. Бузінова і В. Петроченка, які невідомо — причинились до того, що Пеньковський збірав для своїх шпигунських цілей цінний військовий матеріял. Все це виявив в інтерв'ю в „Ізвєстіях" головний прокуратор у процесі Пеньковського, ген. Артем Горний. Він заперечив, наче б виявлені Пеньковським тайни пошкодили збройній безпеці СССР. але признав, що Пеньковський передав західним державам коло 5.000 мініятурних фільмів з різних тайних совєтських документів.

Проф. А. Шутка доповідав на зібранні Т-ва Дослідів Радіяції

Мілвокі, Віс. Д-р Антін Шутка, професор хемії в Дітройтському університеті та дійсний член Наукового Т-ва ім. Шевченка, взяв участь у крайовому з'їзді Т-ва Дослідів Радіяції, що відбувся тут у Маркетському університеті в днях 26-29-го травня ц. р. Під час з'їзду проф. Шутка виголосив доповідь про „Синтезу подібних до порфіни субстанцій під час хемічної еволюції". Доповідь викликала велике зацікавлення та загальне признання на з'їзді американських науковців — інформує проф. д-р Р. Смаль-Стоцький, директор Слов'янського Інституту на цьому університеті.

Зенон Пеленський обраний на голову СУЖ в Німеччині

Мюнхен, Німеччина. — В четвер 16 травня тут відбулися загальні збори Спілки Українських Журналістів у Німеччині, в результаті яких один з найвидатніших українських журналістів, ред. Зенон Пеленський, був обраний на голову Спілки. Він же й очолював президію зборів, разом з ред. З. Соколюком, як заступником голови, і ред. М. Стиранкою, як секретарем. У зборах взяло участь 23 журналістів, членів Спілки. Звітували попередній голова Спілки ред. Володимир Стахів, який подав перші досвіди інших груп, і голова ... Предметом дебат були питання зв'язку СУЖ в Німеччині з Міжнародною Федерацією Вільних Журналістів, як і з українськими журналістичними асоціяціями в інших країнах. До новообраної управи, крім ред. Зенона Пеленського, як голови, були обрані: Зиновій Соколюк — заступник голови, Василь Штелень — секретар, Фелікс Кордуба і Юрій Семенко — члени, Мирослав Стиранка і Михайло З. Борис — заступники. Обрано також Контрольну Комісію в складі: Спиридон Довгаль, Вол. Стахів, Антін Мельник і Іван Волянський, та Товариський Суд у складі: Мирон Коновалець, Мих. Добрянський, Іван Лисяк і Павло Зайців. У почесні члени Спілки обрано Мілену Рудницьку, Дмитра Андрієвського та Павла Зайцева.

ЗДА І БРИТАНІЯ ПІДПИСАЛИ ДОГОВІР ПРО ПІДТРИМКУ ВАЛЮТИ

Лондон. — З'єдинені Держави і Британія підписали договір про оборону фунта штерлінгів і доляра проти загроз збоку спекуляцій на обниження їх вартости. Обидві країни погодились, що вони — у випадку потреби — можуть вимінюватись валютами — фунтом штерлінгів чи доляром — у висоті від 50 до 500 мільйонів дол. Така потреба може зайти або у випадку згаданих ворожих спекуляцій, або надмірного відпливу золота за кордон. Подібні умови ЗДА мають з 11 іншими державами, разом на 1,100.000.000 дол., однак теперішня умова з Британією передбачає найвищу суму передачення в таких випадках. Дотепер найвищою сумою, передбаченою для обміну чужої валюти на золото або доляри, було 250.000.000 дол. Забезпечування стабільности доляра надзвичайними засобами почалось ще в адміністрації Д. Д. Айзенгавера, коли настільки збільшився відплив золота з долярів з Америки, що настав дефіцит платничого балансу. Головними причинами відпливу доляра є кошти утримання американського війська за кордоном, відплив приватного капіталу інвестованого за кордоном, збільшений імпорт чужинецьких товарів, збільшений туристичний рух американців і т. п. Між засобами, що змагали до протидіяння дефіцитові платничого балансу, були й позики, що їх ЗДА затягнули за кордоном: по 200 мільйонів долярів в Італії та в Західній Німеччині і 230 мільйонів в інших країнах — у валютах даних країн, з правом обміну тих грошей за доляри, що їх мають дані країни. Комунікат про той валютовий договір появився одночасно у Лондоні і Вашингтоні. Британський секретар скарбу Реджиналд Мавдлінг давав пояснення про цей договір у палаті громад, при чому низку запитів ставив речник опозиційної Партії Праці у фінансових справах, Джеймс Каллаган, який, мабуть, був би секретарем скарбу, коли б Партія Праці в найближчих парляментарних виборах. Реджиналд Мавдлінг підкреслив, що збереження теперішньої міжнародної платничої системи залежить насправді від резерв двох великих валют — американської і британської, тому новий договір служить для добра не тільки ЗДА й Британії, але й усього світу, який заінтересований у силі і стабільності доляра та британського фунта.

Сателіти Москви виявляють щораз більшу незалежність від неї

Москва. — Комуністичні країни, що недавно цілком залежні від диктату збоку Москви в усіх політичних, військових, господарських і культурних справах, виявляють щораз сильніший гін унезалежнитись — стверджують західні дипломатичні й пресові обсерватори в столиці Совєтського Союзу. Вони вказують на такі факти, як, наприклад, застереження, що їх зробили Польща, Мадярщина і Румунія проти совєтського натиску на всіх інтелектуалів-творців, щоб вони цупко трималися „соцреалізму". Далі, недавно відбулася зустріч Владислава Гомулки і Яноша Кадара, а промовчання цієї зустрічі совєтською пресою вказує на те, що та зустріч польського й мадярського лідерів сталася без попередньої згоди збоку московського уряду і що тому Москва з цього не вдоволена. Польща і Мадярщина — католицькі країни, які ніби-то рішені до якоїсь злагоди з Ватиканом, щоб піти назустріч бажанню своїх громадян. Польща, Мадярщина і Румунія виявили теж найбільшу нехіть піти назустріч совєтському плянові щодо інтеграції економіки всіх комуністичних країн, бо така інтеграція збільшила б їх залежність від Совєтів та послабила б їх господарські зв'язки з Заходом. Румунія вислала недавно свого амбасадора до Альбанії, з якою Москва далі ворогує. За головні причини того самостійницького гону совєтських сателітів західні дипломати вважають спір між Москвою і Пейпінґом, що позбавив Москву лідерства в світовому комуністичному русі, та господарські трудноції СССР, які не дозволяють Москві відповідно помагати сателітам.

Колишній лідер терористичного Мав-Мав став прем'єром Кенії

Найробі, Кенія. — Колишній лідер терористичної організації Мав-Мав в Кенії, яка стосувала індивідуальний і масовий кривавий терор у відношенні до британської адміністрації під гаслом викинення з Кенії всіх білих, Йомо Кеніятта виграв перші в тій країні парляментарні вибори. Його Партія Африканської Національної Унії здобула 58 мандатів на всіх 112 місць в нижчій палаті парляменту Кенії і більшість у 38-членному сенаті. На цій основі британський губернатор Кенії Малькольм МекДоналд доручив Йомо Кеніятті створення першого уряду Кенії, який має приготовити проголошення самостійности тієї країни за один рік. 73-річний Йомо Кеніятта був засуджений в 1953 році на 7 років ув'язнення за керування кривавою терористичною акцією в Кенії, що коштувала англійцям багато людських жертв та витрату великої енергії на здавлення того терористичного руху і відсидів у в'язниці понад 5 років.

В АМЕРИЦІ

● Президент Кеннеді 28-го травня підписав закон, згідно з яким секретар внутрішних справ зможе розбудовувати парки та інші засоби, потрібні для відпочинку населення на сніжному повітрі, та координувати праці в цій ділянці між федеральним урядом і стейтовими леґіслятурами.

● Секретар торгівлі Лютер Г. Годжес передбачає, що крайова продукція в другій чверті цього року знов збільшиться на дол. 8 більйонів і становитиме дол. 580 більйонів в річному відношенні. Годжес гадає, що збільшення крайової продукції восени цього року буде менше, як у двох перших чвертях цього року.

● Державний Департамент повідомляє, що в квітні цього року видали 143,046 пашпортів, це значить на 29.3 відсотка більше, як у квітні 1962-го року. Пашпортовий відділ повідомляє, що в першій половині ц. р. 489,000 американців виїдуть до Европи. В першій половині 1962-го року число американських туристів до Европи виносило — 468,307.

● Стейт Мейн приготовляється прийняти велике число туристів із інших стейтів в дні 20-го липня цього року, бо тоді буде там видно повне затьміння сонця. Гадають, що тієї суботи прийдуть до Мейну 100,000 додаткових туристів, щоб там побачити таке рідке явище, як повне затьміння сонця.

● З Олбани, Н. Й., повідомляють, що губернатор Нелсон А. Рокефеллер в понеділок 3-го червня вперше виступить разом зі своєю дружиною на прийнятті, яке влаштовує Громадянська Комісія Плянування.

● Два лікарі з Маямського університету на Флориді д-р Томас Бейкер і д-р Говард Ґреєн звітують, що можна відмолодити людину за допомогою операції і хемічного лущення". Лікарі можуть усунути зморшки на її обличчі. Але вони заявили, що не знають, як довго триватиме ...„відмолодження" лиця.

У СВІТІ

● У Лондоні три замасковані бандити перевели в минулому тижні успішний напад на транспорт золота, що ним торгує одна англійська компанія. Схоплено 40 штаб золота по 28 фунтів кожна, спільної вартости на 560.000 дол. При тому нападі поранено сторожа тієї компанії.

● Британський міністер для... дружина, зять прем'єра Мекмілена Джулиян Емері поїхав 29 ц. м. до Москви на двотижневі відвідини, очолюючи групу британських промисловців та високих урядовців. Уряд прем'єра Мекмілена старається направити взаємини з Совєта ми з уваги на недалекі вибори і пацифістичну публічну опінію в Англії. На червень ц. р. запов ів свою поїздку до Москви лідер соціялістичної Партії Праці Гарольд Вілсон, який сподівається стати найближчим прем'єром Британії. Гадають, що Совєти будуть робити все, щоб помогти до приходу до влади Вілсона та прискорити упадок Мекмілена.

● У Бєоґраді відкрито в минулому тижні міжнародну виставку технічних винаходів. Югославський президент Тіто, який відкрив ту виставку, спеціяльно цікавився виставленими в американському павільйоні новими технічними приладами з ділянки хірургії і дентистики.

● У конґолійській провінції Катанзі конґолійське військо у співпраці з міжнародним військом Об'єднаних Націй розброює так звану ґвардію катанґійського президента Мойсе Чомбе. При цій нагоді забрано багато стрільної зброї.

● Населення всього світу нараховувало на 31 червня 1961 р. 3,069.000.000 душ. Об'єднані Нації видали новий Статистичний Довідник на 688 сторінок. Найгустіше заселена Европа, де на 1 кв. милю живе 223 особи, але в усьому світі пересічно на 1 кв. милі живе 59 осіб.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc., 81-83 Grand St., Jersey City, N.J.
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.
Subscription Rates: One year $12.00; six months $6.25; three months $3.25.—Jersey City & Foreign Rates: One year $14.00: six months $7.50; three months $4.00. For UNA members monthly 65¢

Передплата: На рік — $12.00; на пів року $6.25; на три місяці $3.25. — В Джерзі Сіті і закордоном: — На рік $14.00; на пів року $7.50; на три місяці $4.00. — Для членів У. Н. Союзу, чоловіків і жінок — 65 центів місячно. — За кожну зміну адреси платиться 10 центів. Чеки і mony orders виставляти на: "Svoboda"

Статті і дописи, підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право й потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли. Незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг долучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою. — За зміст оголошень Редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N.J.

Людина, що пробила головою мур

У квітні цього року сповнилося 70 років життя професора - доктора Кларенса А. Меннінґа, одного з найвидатніших американських науковців - славістів, справжнього піонера і оборонця топтаної віками правди і волі поневолених долею деяких слов'янських народів, у першу чергу нашого, українського. Професор Меннінґ — це справді людина, що пробила головою мур не тільки невігластва власного суспільства у відношенні до великого й складного комплексу слов'янських народів, їх історії, аспірацій та змагань, але й ще страшніший і ще твердіший мур фальшивого знання і пересудів, витворюваних тими, що бояться правди і хочуть її угробити.

Тільки велика і сильна голова, тільки завзята й наполеглива людина могла пробити цей мур. Кожний, хто мав щастя і честь знати, зустрічатись і співпрацювати з проф. Меннінґом, не може надивуватись, як багато найздібніша людина могла протягом свого життя призбирати стільки знання. Професор Меннінґ належить до тих рідкісних людей, про яких кажуть, що вони — ходяча енциклопедія. В Колумбійському університеті він навчав слов'янських мов і літератури. Але він з таким самим успіхом міг би навчати і германських чи латинських мов, світової історії, мистецтва, археології...

Проте, навіть найглибші і найширші знання можуть бути мертвим скарбом на дні моря, якщо їх не використовувати. У професора Меннінґа вони стали гострою зброєю в змаганні за поширення і обстоювання правди. Його вітальність й енергія, працьовитість і продуктивність допомогли йому використати ці знання для перемоги правди.

Між першими, що з цих великих і шляхетних прикмет професора Меннінґа скористали, є український нарід і українська правда. Заслуги професора Меннінґа для них неоціненні і неперевершені. Саме у відношенні до України та українського народу існував в Америці, як і в англомовному світі взагалі, найбільший мур невігластва і пересудів. І це був він, професор Меннінґ, що взяв на себе майже надлюдське завдання пробити цей мур своєю головою, своїм знанням і своєю творчістю. Від перекладеної ним на англійську мову передмови до Шевченкових „Гайдамаків", опублікованої в томі Колумбійського Університету про слов'янську літературу в 1929-му році, до ініціятиви і співпраці при друкованій тепер англомовній Енциклопедії Українознавства простягається довгий ряд найосновніших праць професора Меннінґа про українську історію, літературу, культуру та українські змагання. Його вклад у скарбницю знання про український нарід і українські проблеми в англомовному світі не має собі рівних, коли мова про американців. Не диво, що професор Меннінґ був і залишається предметом постійних і головних нападів збоку Москви та її поплентачів.

Характеризуючи коротко заслуги професора Кларенса Меннінґа для українського народу, не можемо також не згадати, що ця його праця найтісніше пов'язана з нашою установою — Українським Народним Союзом та „Свободою", зокрема з покійними сьогодні попередніми головним предсідником Дмитром Галичиним та головним редактором д-ром Лукою Мишугою.

В суботу 1-го червня Наукове Т-во ім. Шевченка, УНСоюз та вся наша громада відзначуть професора Меннінґа з нагоди його 70. річчя. Заплянована імпреза буде тільки скромним виявом безмірної української вдячности і пошани для Великого Покровителя української правди в англомовному світі, професора Кларенса Меннінґа.

Клопоти Хрущова з допомогою

Совєтський Союз розпочав акцію допомоги недорозвиненим країнам щойно в 1954 році, але щойно від 1956-го року почав він суперничати з Америкою, „переліцитовуючи" її в деяких країнах, у спеціяльних змаганнях здобути собі там політичні впливи. Взагалі ж вся совєтська допомога закордонові йде під кутом політичним і військовим, а не харитативно - господарським. Тому, наприклад, продовжуючи старе змагання царської Росії опанувати шляхи до Перської затоки й Індійського океану, Совєтський Союз від 1954 до 1963 року інвестував кредитами і дарунками в Ірію $982 000 000, в Об'єднану Арабську Республіку $715 000 000, в Індонезію — $640 000 000, Афганістан —$ 515 000 000 і т. д. Однак, ця допомога закордонові, що охопила 23 країни, виявилася обосічною, бо — як висловилося „ЮС Ньюз енд Ворлд Ріпорт" — деякі обдаровувані країни „почали кусати совєтську руку". В Єгипті, Сирії, Іраку почали переслідувати, ба й розстрілювати комуністів, в Індії зросли після комуно - китайської агресії протикомуністичні настрої, африканські країни Етіопія, Гана й Гвінея виявили виразну „невдячність" Москві поліпшенням своїх взаємин із Заходом. У більшості випадків низька якість совєтських товарів, несолідність у додержуванні термінів достав і обманницька практика, стосована большевиками, відштовхнули від Москви африканців, колишніх совєтофілів. До обманницьких практик большевиків належить, наприклад, утілювання дешевого кредиту при дуже високих цінах на запасові частини до різних машин і — з-правила пенсилання чисельної „технічної обслуги", утримання якої дорого коштує тим країнам, тим паче, що половина „техніків" — це комуністичні пропагатори.

Допомога СССР для закордону дає прикрі наслідки на внутрішньому совєтському ринку. Пояснюючи, що видатковані на неї досі $9 000 000 000 лягли поважним тягарем на совєтську економіку, совєтські невільники ремствують, що задля політичних цілей вивозиться за кордон ті авта і те масло, що їх вони не вєглі придбати. Отож, з отих різних причин Хрущов почав скеровувати більшість совєтської допомоги до сателітних країн в Европі. Виняток становить — Куба, єдина країна, яка виправдала надії Москви, ставши її вірним сателітом і першою комуністичною базою на американському континенті.

Тому Фіделя Кастра звеличувано в Москві, як героя, і тому й далі Москва мусить ним опікуватись. Але Кастрові напевно не може подобатися, що СССР купує в Куби цукор, платить своїм громадянам по дуже високих цінах та водночас по дуже низьких цінах експортує його за кордон і кубинським цукром підбиває в кордоні кубинський експорт. Тому Кастро тепер добився в Москві підвищення контингенту кубинського цукру для СССР з одночасним підвищення його ціни: Куба коштує Совєтському Союзові денно по одному мільйонові долярів. Але життьовий стандарт кубинців щораз нижчає. Знаціоналізовано харчі, одяг, світло, воду. Дістати в Гавані пару нових черевиків чи добре вбрання — це проблема.

Очевидно, що Куба не виснажить Совєтського Союзу. І самої нужди на Кубі замало, щоб спонукати кубинський нарід до повстання. Але ці совєтські турботи дають добру нагоду для використання їх у холодній війні проти Москви — не пасивною їх обсервацією, а додаванням до них нових турбот через активну й відважну політику.

Оксана Дучимінська

„ОЙ ЗАЦВІЛА ЧЕРЕМШИНА БІЛИМ КВІТОМ"

В світлу пам'ять Української Армії

Весна неодночасно приходить на різні землі цього розлогого континенту і неодночасно розцвітають дерева й кущі, а поміж ними струнко-стовбурова, тонкогілляна черемшина. Весени терпкавий смак її ягід, дрібних, чорних і блискучих, які очі ласиці, нагадує незабутнє дитинство, а навесні п'янкий і гіркуватий запах її квіту — завжди викликає візію Української Армії.

Тоді, так дуже далеко в часі й просторі, два нові покоління встигли вирости за цей час — тоді теж була весна. Радісно зеленіла молода трава, легені жадібно спивали цілющість, протканого сонячною прозолоттю повітря, а бджоли метушливо гули над обважнілими кетягами квітучої черемхи. Україна болісно здригалася в нерівному змагу, в останніх, вирішальних боях. Вони не повернулися на її користь, але замаркували її права й увіковічнили ідеалізм і геройство її синів.

І ще тепер, коли по стільких літах торкаюсь темної, шерехатої кори черемхового дерева, причується мені далека канонада і виринають в уяві стрункі сильвети верхівців. Воїнів, яким довелося боротись без зрозуміння зовнішнього світу, в трагічно важких обставинах, але які удостоїлися благословенства віри в справу, в службу якої свідомо й добровільно себе віддали.

Пам'ятаю, як сьогодні: свистіли попри їх голови ворожі кулі, доносилися вибухи висаджуваних поза ними мостів, разом з якими розсипалося багато дечого суттєвого в нашому житті, але вони бадьоро всміхалися нам назустріч, коли ми похапцем закпітчували їхні стремена черемховим квітом. На знак пошани й подяки — несвідомо проважаючи їх тою оспіваною в піснях українського вояцтва квіткою. Скільки ж то відступів і розбитих армій довелося оглядати нам, які жили в ту неспокійну добу, але це був єдиний, в якому не домінував трагічний елемент програної. В якому панівним фактом хвилевого відступу домінувала віра в остаточний успіх правди і свого справи.

Все, що прийшло пізніше, було тільки намаганням відбудувати зірвані мости, надії, можливості. А потім нова хуртовина і з нею нові надії та розчарування... Але не осяги, а здібність достойно приняти дійсність і виростати з неї бажане — це таємниця успіху. Хто хоче писати з книзі історії — мусить зберегти віру й навчитися видержки.

Неодночасно приходить весна на різні землі цього розлогого континенту, не водночас розцвітає на ньому черемха. Але коли б вона не цвіла, вона завжди пригадує нам ідеалізм і геройство Української Армії. Скільки з тих юних, ентузіястичних верхівців ще живе? Скільки їх тут, поміж нами? Пам'ятайте, що віра не сивіє, а ідеали не вмирають разом із людиною. Пошануймо тих, що залишились, як символи, на пригадку Великої Мети.

ПРИШПИЛИВ БРЕХНЮ

Большевики, щоб виховати у підсовєтських громадян гордість з минулого і сучасного російської імперії, вживають різних заходів, а зокрема стараються доказати, в яких то ділянках науки і технології російські вчені були першими у світі. При цьому часто вдаються вони до перекручувань і звичайної брехні.

Совєтська пропаганда, наприклад, твердить, що першим винахідником радіо був не італієць Марконі, а російнин Попов.

Такі брехні можуть легко пройти у Совєтському Союзі, але трудно їм знайти довірливих людей у вільному світі, де наукові джерела доступні для всіх і де завжди знайдеться хтось, хто брехню пришпилить, не боячись того, що підпесться проти нього закид, що він — не патріот і діє на шкоду „любимої батьківщини".

На сторінках лондонського часопису "The Observer" недавно надруковано була стаття Кінґслі Еміс, в якій згадувалось, що винахідником радіо був італієць Марконі.

В одному із наступних чисел цього часопису вміщено лист до редакції секретаря Товариства британсько-совєтської дружби Пата Словна, в якому цей останній зауважив, що не можна називати Марконі винахідником радіо, бо, мовляв, винайшов радіо російський учений Попов.

На цей лист відповів Словнові також листом до редакції учений Лезлі Рід. Він пише: „Якби я власне тепер не робив дослідів над проблемою пріоритету у відкритті радіо для моєї книжки „Марконі і винахід радіо", я не дозволив би собі встрявати в невелику дискусію між п. Патом Словном і п. Кінґслі Емісом.

„Спираючись на ведених у 1895 році Александром Поповим дослідах, росіяни збираються відзначати 1895 рік, як дату відкриття радіо. Але ж у грудні 1894 року Марконі вдалося вислати сигнали через космічний простір з поміччю хвиль Герца. Суть цього полягала в тому, що він натискав електричний ґудзик і тим спричиняв дзвонення дзвінка на віддалі 30 стіп, хоч дзвінок не був сполучений дротом із тим ґудзиком.

„Ні Попов, ні Лодж не уявляли, що Гершові хвилі можна вжити для вислання сигналів. Попов сам чесно заявив, що його досліди обмежились висиланням електричних насканів в атмосферу.

„Здається, що п. Пат Словн перечив факт, який загально вважається як рішальний момент у цій справі. Це сталося 4 травня 1905 р., коли в американському окружному суді, видаючи присуд у справі Марконі Телеграф Ко. проти Ді Форест Телеґраф Ко., суддя Вільям К. Тавнсед сказав: „Марконі був першим, що означив, і першим, що переслав означені й зрозумілі сигнали з поміччю хвиль Герца..." Лодж і Попов створили апарат виключно для лекцій і льокальних дослідів або для таких непрактичних цілей як обсервація блискавок.

„Можливо п. Словн повірить слову росіянина, який, зустрівши Марконі у липні 1902 року, потиснув йому руку і сказав: „Я хотів би поздоровити батька бездротового телеграфу". Ці слова сказав власне сам Александер Степанович Попов".

Пат Словн, мабуть, не надто обізнаний з історією технічних винаходів. Пишучи листа до „Обсервера", він, очевидно, полягав на інформаціях своїх совєтських порадників. Треба сумніватись, чи він, після листа Лезлі Ріда, буде вдячний свом совєтським приятелям за інформації і намову писати листа до „Обсервера" з „вияснениям", що то Попов, а не Марконі є винахідником радіо. *абв.*

Зенон Стефанів

ПОВІТРЯНА КАВАЛЕРІЯ

У попередній статті „Повітряна штурмова піхота" (ч. 94 з 18 травня ц.р.) ми інформували загально про організаційні зміни в структурі армійських американських дивізій за т. зв. концепцією РОАД, як також про формування нового роду пішого війська, а саме — повітряноштурмової піхоти.

В цій довідці займемося ближче ще одним новим і своєрідним родом війська, що постав у висліді широкого вивчання та випробування, згідно з вимогами сучасної технічної доби. Це — найбільш модерна, сказати б, тривимірна кіннота (довжина, ширина, висота), призначена для ведення бойових операцій з повітря, хоч і не на конях, а на ґелікоптерах.

Повітряна кіннота включена тепер у нові організаційні схеми до всіх типів РОАД-дивізій — стрілецької, панцерної, панцерогренадирської і повітрянодесантної. Повітрянокінний ескадрон (Air Cavalry Troop) є органічною частиною дивізійного розвідувального панцерокінного дивізіону (Armored Cavalry Squadron). Цей дивізіон складається з трьох панцерокінних ескадронів, вирядженних легкими танками і панцеровозами, з повітрянокінного і булавного (штабового). Натомість в новотвореній повітряноштурмовій дивізії має бути вже цілий однорідний повітрянокінний дивізіон також в складі п'яти ескадронів.

Оця спеціяльна кіннота визначається насправді єдиними в своєму роді характеристичними особливостями в бойовому застосуванні. Поза своїм основним призначенням в розвідувальних діях та в забезпеченні охорони наземних бойових частин, вона виконує цілий ряд оперативних завдань. „Верщники" тієї кінноти, враз із бойовим вирядженням, діють на ґелікоптерах двох типів: легкий обсерваційний H-13 Sioux і турбіновий HU-1B Iroquis. Це — назви індіянських племен.

Повітряна кавалерія виступає до бою із прихована на землі, стрибає вгору на позиції, — після швидкої вогневої акції приземлюється до маскувального прикриття і далі вилітає на нові позиції. Атакуючи противника своїми вогневими засобами, вона нищить і дезорганізує ворожі війська під час руху і у фронтовій лінії. До її завдань належить також поборювати партизанщину, що звичайно скупчується в непристутному терені, а також ескортувати свої війська, транспортовані літаками на фронт.

Повітряний ескадрон (Air Cavalry Troop) складається за штатним розписом із 146 бойовиків, з тому числі 6 старшин: сотник — ескадронний командир та п'ять поручників.

До ескадрону входять такі елементи: штаб командування з оперативною секцією, повітрянопластунська чота, повітрянострілецька, повітряний рій важкої зброї (ракетний) та допоміжна чота.

Ескадронне командування з оперативною секцією (Troop Headquarters, Operation Section) має три ґелікоптери — один легкий H-13 до диспозиції командира та два HU-1B.

Повітрянопластунська чота (Aero-Scout Platoon)складається з чотової ланки командування (Platoon Headquarters), двох легких пов.-пласт. роїв (Aero-Scout Section — Light) і одного важкого (Aero Scout Section — Heavy). До цієї чоти приділено 9 ґелікоптерів H-13, озброєних кулеметами — один для чотового командира і по чотири для двох легких роїв, для важкого рою 4 ґелікоптери HU-1B, озброєних керованими протитанковими металь ними стрільнами.

Повітрянострілецька чота (Aero-Rifle Platoon) складається з чот. ланки командування (Plat. Hq.) і чотирьох пов.-стріл. роїв (Aero Rifle Squad). У склад рою входять 9 людей — командир рою, 2 ланкових, 2 ґренадирів і 4 стрільців, добірних снайперів. Ця чота діє на 5 ґелікоптерах HU-1B, теж озброєних кулеметами. Один ґелікоптер для чотового командира та по одному для кожного рою, що вміщається в одному ґелікоптері.

Повітряний рій важкої зброї (Aero-Weapons Section) має 4 ґелікоптери HU-1B, на кожному по два ракетники з важким ракетометом.

Допоміжна чота (Service Platoon) складається з ланки командування, рою технічного обслуговування (Maintenance Section) та рою бойового постачання (Supply Sec.), в першу чергу стрілива (амуніції) і пального. В тої тільки 2 ґелікоптери, бо увесь матеріял транспортується на фронт легкими панцерованими вантажними автомобілями.

До ескадрону приділено разом 27 бойових ґелікоптерів. Їхній оперативний засяг пересічно 250 миль, при скорості до 100 миль на годину. Озброєний цей ескадрон 14 кулеметами, 4 метальними станками для викидання протитанкових стрілен SS-11 та 4 ракетометами із набором 48 ракет 2.75-цалевого калібру.

З цього можна мати бодай приблизно уявлення про рухливість і швидкість, як також про вогневу силу такої військової одиниці.

В наступній статті буде мова про морську піхоту, що є одним із головних бойових родів американських збройних сил.

З НАШИХ БУДНІВ

У ЗЕЛЕНУ НЕДІЛЮ

Відай щаслива на руку всім новоженцям була красна молода пара наших артистів — балерина Рома Прийма і співак Юрій Богаєвський, що зробили цього року добрий початок і зараз по Великодніх святах повкалились стати під вінець у Вічному Місті — Римі... З того ж дня ніби мішок розв'язався з весіллями: молодий народ, а декоди й підстаркуватий, женеться, мов несамовитий! Тут, у нашому Ню Йорку, залі Народного Дому сусботи і щонеділі аж дудніли від тройстої музики, а пан менаджер Луцький тільки те й робив, що ставив молодий під портрет Тараса Шевченка і благословляв на нову - щасливу дорогу життя.

Та ось запахло зеленим коренем, весна стоїть у повному розквіті, „моє дівчина у віночку", і молодих людей не втримаєш, і мотузком не прив'яжеш до „давтавну": їхні баскі, моторово-бензинові коні самі рвуться на лоно природи! Надійшла пора вінчань і весільних наскоків на вакаційні оселі, і тут, звичайно, за традицією, висувається на перший плян наша „Союзівка". Саме два тижні тому там урочисто посвячено новозбудовану каплицю під покровом св. Володимира, за проєктом інж. А. Осадци, і здається, не може й бути кращого, більш романтичного закутка для складання шлюбних обітів, ніж ця п'ятибанна каплиця, серед розбудженого весною лісу, розспіваного шумом гомінких потоків, щебетанням пташок...

І ось завтра, в Зелену Неділю, стане тут під вінець, поруч вибранниці свого серця, наш друг, Юлько Вагинський, який врешті зважився зрадити кавалерський цех і поставити голову під Євангеліє!.. А треба сказати, що довгенько вагався, поки зробив цей небезпечний крок друг Юлько Вагинський, знаний і заслужений бизнесмен, партнер п. Кировицького і разом з ним щедрий жертводавець на народні і спортові цілі. Дехто говорить, що саме той спорт, а радше футбол стояв Юлькові на впоперек женячки!

Ну, врешті сталося! Гульбай, п'о праща й кавалерський стан!.. Вправді КИС („Клюб Парубків - Сиьйорів") втратить найліпшого члена, зате ж пан Квас дістав першого в цьому році, солідного клієнта, а „Союзівка" гучно та весело, весільними піснями й танцями започаткує вакаційний сезон.

Іншого роду церемонія вже не весільного, а жалібно - поминального характеру, відбудеться в цю саму Зелену Неділю і в той самий час на сусідській, братній оселі „Верховина" в Глен Спей, де врочисто відслонять хрест на Могилі-Пам'ятнику Поляглим за Волю України. У відслоненні приймуть участь три наші хори: „Думка" з Ню Йорку, „Кобзар" із Філядельфії та „Трембіта" з Нюарку, які, після відслуження релігійних відправ, дадуть спільний Святочний Концерт.

Так хотілося б традиційним, зелено - святочним звичаєм віддати пошану Поляглим і послухати Святочного Концерту, та що ж: рада б душа до раю, а тут весілля не пускає!.. Приходиться б, у таких випадках, союзовий ґелікоптер, але Управа „Союзівки" не передбачає ще в цьому сезоні таких технічних удосконалень, — як заявив кореспондентові „Свободи" уповноважений в цих справах пан Берізка.

Ікер

Роман Пачовський

З МОГО НОТАТНИКА

(4)

Тепер бачу, що іспит куди тяжчий, як розказував мені Ганкевич. Може цього року гострі?... Постас кінцевий рух. Більшість збирає свої шпаргали і вже готові до відходу. Тепер вже неможливо працювати, стільки цікавих за плечима. Чого ж та бідна так швидко зиудилася роботою? — думаю собі. — Чи поміж ними хоч один справжній мистець? Розвішую свої праці на станках. Я все ще щось додаю, поправляю, і ще хотів би працювати. Не дозволить відходити, бо не знати, як буде виглядати кінець — властиве рішення.

Починається гамір: це невдоволені „майстри" нарікають на уп'язнення. На мою думку, добре було б, щоб зразу перенглянули за порядком всі роботи, і головно самих кандидатів. Здається, одначе, що так не буде, бо секретар ходить і записує, хто які праці віддає. Рішення наступить пізніше. Я віддав свої праці.

Скінчився, врешті, чарівний сон, тиждень вимріяного життя для мене. Надворі хмарно і сумно. Виходимо і прощаємося перед Академією. Розбігаємося на всі сторони. Хто з нас тут залишиться?

29 вересня.

З дому маю картку: „Дорогий Романе! Ми дістали вістку, з якої віс оптимізмом. Та я звик брати справи з найгіршого боку. Посилаю Тобі „Золоту Гвіздку" для професора Смаль-Стоцького, адресу якого знайдеш в університеті. Може зайти трудність у Твоїм прийнятті, що Ти переступив малярський вік розвою, який буває різно означуваний професорами. Вони можуть відхилити Твій запис. Тоді вдайся до проф. Стоцького і просити білет до впливового декана чи професора. Цілує Тебе сердечно. Батько.

П. С. Може цього не треба буде, але на всякий випадок".

Вранці блукаю самітно вздовж гданського побережжя. День золотом восени наливається. З товаришами я не бачився. На обіді був сам. У поворотній дорозі з обіду зустрів Ліщинського. Довідуюся, що вже є вислідн в Академії. Але чого ж так мимохідь він про це говорить? Чому нема радости в ньому? Щось тут не впорядку! Не маю відваги запитати про себе, бо бачу деякє збентеження в його очах.

Ідемо з Мушинським до Академії. По дорозі він каже, що мусить піти на пошту купити картку. „Їх прийнялі. Чого ж мене не прийняли б?" — думаю собі.

В Академії неспокійно перебігаю імена оголошених. Нема мене! Читаю уважно список всі рубрики. Чую, як тягар вливається оловяним потоком від голови до стіп. На душі стає важко. Тепер розумію їх заклопотання. Бачу коло себе спантеличених товаришів. Це мій „вічний" неуспіх в мистецтві повертає до мене...

Досі кожний іспит проходив мені легко, та в мистецтві не маю щастя. Знов продовжується шлях до мети, знов чекай нетерпеливо, чи вдасться? Бачу, прийняли багатьох таких, що були дуже слабі з рисунку. В професора Качоровського всього п'ять учнів. Так! Він мав з чого вибирати — з 25-ох! Розуміється, вибрав найліпших, а в нього було все, що краще.

Приходить Ліщинський і старається мене потішити. Заховую спокій і паную над собою. Деякі відкинені плачуть. Відходає в мене охота до всього! Знову починай! Чи вдасться мені ще, чи повірять в мої аргументи? Ще спробую щастя в секретаря або ректора. Не маю охоти шукати проф. Стоцького, бозна, чи повернувся він з вакацій?

Ледве знайшов свої праці в портьєра. Маю враження, що вони навіть не переглядали праць. Вдома показую їх Ліщинському і Магдісі. Вони радять мені не покидати мистецтва, бо я, мовляв, уже далеко зайшов. Мій господар теж збентежився, що я покидаю Варшаву. Де ж той мій плян: залишатись, не зважаючи ні на що, і шукати роботи тут? Не маю відваги, а гроші?

Дочекався черги з секретаря. Він досить нечемно витлумачує мені, що шкода мріяти про прийняття, що жадні способи і протекції не поможуть. „Не віді пан, же єст тлок — нєма мєйсца для пана!" — заявляє сердито. Каже мені, що я здав на „З". Це — нота російська. Комісія приймала лише „5" і „4". Пропихаються крізь натовп. Вже почалися записи. Ліщинський і Магдій вже записані і мають індекси.

Деякі беруть посвідки і вибираються до Вільна і Кракова. Я нічого не роблю. Я знаю, що моє свідоцтво з української гімназії в Ржевнічах коле очі полякам. На тому свідоцтві ще й до того дописка Міністерства Освіти у Варшаві, що воно не може бути признане за рівноварністю із свідоцтвами „паньствових закладув огульнокшталцонцих"...

2 жовтня

З дому картка: „Дорогий Романе! Чому так пізно написав про справу? Я пишу до Кракова, може буде можна через Б. Лепкого щось зробити на основі посвідки, щоб Тебе прийняли за його вставою. Прийдь, побачимо, що напише. А як буде запізно, то мусиш підготовлятися вдома, студіюючи в бібліотеках, як я радив, щоб здати у Кракові на другий рік Академії. То ще нічого не страчено, будь добрі мислі. Треба кожну справу брати гірше, бо тут ніде не рішає талант і праця, а протекція.

Цілую Тебе. Батько".

Прощаю всіх і вся. Увечорі йду на побережжя, бо, може, вже не доведеться там побувати. На моє місце вже прийшов новий льокатор, студент прав. Зараз першої ночі добре пізнав блощиці!

Їдучи в трамваї до двірця, почуваюся погано. Не можу все таки рішитися, може б так поїхати в Краків самому?.. Грошей вже не маю. Зле, що не взяв посвідки відходу. Поїзд іде на годину пізніше, ніж до Львова...

Я таки повернувся у Львів. Ніхто мене не ждав так скоро. Батько сперечається зі мною, чого я не взяв посвідки або не пробував з проф. Стоцьким. Сумно мені. Зажурена мати дивиться на мене. Знову почнеться страшне життя. Знову всі знайомі будуть уважати, що найбільше щастя для мене „посада", якої, до речі, годі дістати. Я буду між молотом і ковалом, бо ще ж мені не відібрали останньої надії там, у Варшаві. Я не можу рішитися на один шлях. Не можу кинути мистецтва, ще раз спробую! А як не вдасться, то залишиться тільки те „прозаїчне життя", яке мусить набирати реальних зарисів у формі якогось платного зайняття. Мені здається, що життя втратить для мене всякий чар.

ЗВЕРНЕННЯ
Проводу Українських Націоналістів в 25-ліття загину полк. Є. Коновальця

Українці!

Двадцять п'ять років тому впав на вулиці чужинного міста від руки відвічного ворога України сл. п. Полк. Євген Коновалець. Впав великий український патріот, який впродовж двадцяти років стояв на сторожі визвольної та національно-державної справи України.

Зовсім молодим старшиною австрійської служби, видіставшись з московського табору воєннополонених, Є. Коновалець став в 1917 р. на службу національного українського війська. На чолі зформованого ним Куреня Січових Стрільців він ставив чоло московсько-большевицькій навалі на Україну. Бороняючи молоду Українську Народну Республіку, Січові Стрільці Є. Коновальця разом з Гайдамаками С. Петлюри облягали Арсенал в Києві і здушили повстання большевиків. Несучи охорону Української Центральної Ради, Січовики готові були боронити збройно укр. революційний Парлямент перед насильством німців, але не дістали належного наказу. Тим не менше Полковник Є. Коновалець і по перевороті 29 квітня 1918 року забезпечив недоторкальність Голови УЦРади проф. М. Грушевського.

За часів Гетьмана П. Скоропадського Полковник Є. Коновалець прирік служити кожній українській владі, яка стоятиме на позиціях української державности. Уроджене́ць Галичини він в тім же часі дав приклад соборницького думання, заявляючи, що „дорога до Львова йде через Київ". Полковник Є. Коновалець по листопадовім повстанні 1918 р. поставив військову силу Січових Стрільців до розпорядимости Директорії, що мусіла боротися на чотири фронти. Щойно військова поразка вивела його і Січовиків з рядів Дієвої Армії УНРеспубліки.

Полковник Є. Коновалець вчасно зрозумів, що регулярна війна з двома займанцями України закінчилася в 1920 році і що треба шукати нових способів і форм визвольної боротьби. Він знайшов розв'язку, відповідну до нових політичних умов, витворених в Европі Версальським договором, і створив Українську Військову Організацію. УВО була підпільною армією українського народу на Західних і на Осередньо-Східніх Землях. Створення і діяльність УВО дало доказ рішености українських патріотів не складати зброї, але боротись за визволення України при всяких політичних обставинах.

Майже десять років керував Полковник Є. Коновалець боєвою акцією УВО і не дозволив Польщі опанувати українців на Зах. Землях духово і політично. Пізніше він, достосовуючись до обставин, творив Організацію Українських Націоналістів, яка перебрала завдання УВО, поширюючи їх та розгортаючи революційно-політичну акцію в краю і поза його межами. Ця акція включила українську визвольну справу в світовий рух проти імперіялізму і колоніялізму та за самовладність поневолених народів.

І так Полковник Є. Коновалець був воїном Української Національної Революції, був творцем українського бойового підпілля, а також був організатором Українського Націоналістичного Руху. Його діяльність стала для українців, для чужинців і для ворогів України доказом незламности українських патріотів в їхній боротьбі проти насильства. Готуючись до II світ. війни і здаючи собі звіт з небезпеки, що становить для неї ОУН, Москва рішила знищити Полковника Є. Коновальця, як вона знищила раніш Гол. Отамана С. Петлюру. Тож 23 травня 1938 р. большевицький агент вбив Полковника саме тоді, коли він опрацьовував плян поновного наступу на московського займанця України.

Та вбивство Голови ПУН не усунуло небезпеки для Совєтів, доказом чого стали дії Української Повстанчої Армії під час II-ої світ. війни. Вбивство Полковника не погасило в душах українців волі до спротиву Москві, а навпаки розпалило в їх душах полум'я ненависти до ворога. Смерть його від руки напасника зробила Полковника Є. Коновальця безмірно дорогим для українських патріотів, а особливо для українських націоналістів.

Державність, Самостійність, Соборність визволеної України, — ось що було метою воєнних чинів, революційних актів і політичної діяльности Полковника Є. Коновальця. Стоячи незмінно на позиціях найвищої національної рації, він завжди і скрізь єднав, координував і організовував сили українських патріотів та скермовував їх в напрямку оконечної мети. За те українські патріоти відзначають рік-річно з вдячністю його мученицьку смерть одночасно зі смертю Гол. Отамана С Петлюри, який впав від руки того ж ворога також в травні двадцять років передтим.

Цього Року Божого 1963 в році 25-их роковин смерти Полковника Є. Коновальця, хай українські патріоти в цілім світі відбудуть жалібні сходини і пом'януть Великого Небіжчика „не злим, тихим словом". Пом'януть того, що відійшов від нас фізично, але який назавжди лишиться живим духово в пам'яті сучасних і прийдешніх поколінь українського народу. Хай пам'ять про Полковника Є. Коновальця загріває нас і тих, що приходять по нас, до змагу за долю України та кріпить надію у недалеке визволення Батьківщини та у відбудову Української Самостійної Соборної Держави.

Постій 23 травня 1963

Провід Українських Націоналістів

Микола Вірний

ПЕРЕД ЗУСТРІЧЧЮ НА МОГИЛІ

Хто з нас не співає цієї пісні? Не тільки ми, а й батьки, діди й прадіди співали. Співають її і наші діти, співатимуть і наступні покоління. Як довго житиме наш народ, житиме ця пісня і багато інших вояцьких пісень нашої батьківщини, бо з них промовляє історія нашої боротьби за краще майбутнє: за свою землю, за свою державу, ні від кого незалежну, соборну!

Багато у нас вояцьких пісень. А ще більше могил тих, що загинули в обороні свого краю, тих що шаблюкою, рушницею, кулеметом захищали його від поневолювачів.

Ніколи наш народ не забував могил своїх оборонців. Піклувалися люди цими могилами, прикрашували їх квітами. Робили це з любов'ю рік-у-рік. Бо ж за нашу душу й тіло, за нашу свободу і в минулі століття і в наш час віддавали життя козаки, стрільці, вояки армії УНР, УПА, вояки Першої дивізії Української Національної Армії.

Скільки ж їх загинуло? Де їх могили, що з ними? Земля наша у ворожих руках. Ворог не соромиться затерти згадку про кожну людину, що загинула, і яка нагадує своїм чином про свободу, державність України. Ворог нищить, рівняє з землею все, щоб і сліду не залишилося про тих, хто є гордістю і славою нашої Батьківщини.

„Пройдіть містами й селами України — ви не побачите ні кладовищ, ні пам'ятників, ні хрестів на могилах, а ні навіть могилок тих воїнів, що життя своє віддали за святе право народу — за його волю, самостійність, соборність і державність" — так пишуть у своєму зверненні побратими з Товариства „Броди-Лев", закликаючи нас прибути 2-го червня до оселі „Верховина" на посвяту Могили-Пам'ятника Поляглим Борцям за Волю Соборної України. Побудовано його коштами-пожертвами колишніх вояків і не-вояків, свідомих українців, громадян ЗДА.

Багато різних українських військових формацій було в роки першої і другої світових воєн. Багато вояків, що билися в їх лавах, скосила ворожа куля в рідних степах, у лісах та горах. Чимало їх загинуло й на чужих землях: московських, німецьких, польських, австрійських, чеських, словацьких та інших. Тисячі загинули вже по війні в таборах Сибіру, шпиталях Італії, Англії. Загинули вони вже без зброї в руках, але з надією, що наступні бої принесуть остаточну перемогу над ворогом. Вони всі були об'єднані однією присягою: не пошкодувати свого життя у боротьбі за свободу. Тілом, і тільки тілом, відійшли вони від нас. Безсмертний їх дух залишається із своїм народом вічною про них пам'яттю.

Могила-Пам'ятник, біля якої ми зберемося, і є частиною тієї пам'яти про Героїв нашої визвольної боротьби.

Помолімося за душі наших побратимів, як молилися тоді за Україну, перед боєм, коли Вони стояли поруч з нами.

Високе посмертне відзначення робітниці українки

Бл. п. Ангелина Чайковська-Данилів народжена з Напужу, повіт Теребовля, ще дівчиною виїхала до села Команча, повіт Сянік, Лемківщина де прожила до 1944-го року.

В 1944-му році внаслідок воєнних дій її вивезли з чоловіком на примусові роботи до карного табору Каля в Турингії, Німеччина.

По закінченні другої світової війни проживала в таборі переселенчих осіб в Корнбергу в Захід. Німеччині, де в 1946-му році привела на світ доню Любомиру.

В 1948-му році вона виїхала з ріднею до Франції, де перебула до 1956-го року, коли переїхала до Америки і замешкала у Філядельфії, працюючи в новому модерному шпиталі Ланкенау як робітниця-прибиральниця в школі медсестер. На тому місці праці з'єднала собі покійна пошану і любов і начальства зокрема сестри Катерини Ляуш і співробітників. Управа Факультету Школи Медсестер при шпиталі Ланкенау доцінюючи сумлінну працю покійної рішила основувати стипендійний фонд для медсестер ім. Ангелини Данилів.

Я. Д.

Перед закриттям виставки Р. Пачовського

Виставка одного з найвидатніших наших сучасних артистів-малярів середньої ґенерації в З'єдин. Державах, Романа Пачовського, яка триває в Українському Інституті Америки від 11 травня, охоплює 42 експонати, в тому числі 22 олії і 20 акварель. Тематично ці образи дуже різнородні: пейсажі, окремо індустріяльні красвиди, урбаністичні мотиви, історичні, історично-містичні, портрети, морські, архітектонічні, композиції. Є між ними й такі монументальні образи, як „Запорожці" — чайка повна козаків на розбурханому морі — мотив, що вабив і пок. Миколу Бутовича, — та „Дума про Марусю Богуславку". Згадані вгорі історичні композиції „Чернець" чи „Домовина України" основані на поемах Т. Шевченка, мимохіть своєю містикою пригадують літературні твори „Сон української ночі" й „Сонце Руїни" Василя Пачовського. Чи не під впливом того захоплення батька мистця козацьким і гетьманським минулим України сформувався у мистця нахил до тієї тематики? До того циклу належить прегарний, хоч у порівнянні з тамтими великими полотнами, мініятурний образ „Україна — земля козаків".

За напрямом — Роман Пачовський, якого початкова освіта оперта на традиціях передвоєнного часу, не є модерністом у нинішньому розумінні. В усіх його пейсажах найбільше слідний вплив імпресіонізму, Ренуара або й Ван Гоґа: малювання тільки обрисами, контурами, з стосуванням тіней, щоб красвид визирав наче з-поза мряки, у своєрідному настрої досвітку чи сумерку, з атмосферою спокою, який межує з ідилією. Такими є красвиди „Погідний день", „Осінні рефлексії", далі „Самота осені", „Осінній красвид", „Осінь у Вінніпеґу" — вже самі ці назви вказують на тенденцію мистця. Спокій, рівноваження, погода духа — це й відбитки вдачі мистця. Його малярська техніка достосована до цих нахилів і тем: він орудує пастелевими кольорами, з особливим замилуванням блакиті й ясної зелені. Цією зеленню пашать особливо його акварелі „Ліс I" і „Ліс II", а також „Дуб". Сонцем залиті „Купальники", „На пляжі". Роман Пачовський найбільш „свій", найпевніший, у пейсажах. Проте, — звертає увагу також — „Портрет п. Ріти Ж.", втриманий теж у стилі згаданого раннього імпресіонізму, із зосередженням на надзвичайно маркантному обличчі. — Виставку Романа Пачовського відвідало — за записами в книжці гостей — понад 600 осіб. Вона триватиме до найближчої неділі включно. Вона вже четверта з черги індівідуальна виставка того мистця в Ню Йорку і виявляє дальший поважний ріст Романа Пачовського.

І. К-н.